Zostať „single“ - nový životný štýl ?

Remain single - a new lifestyle

Anton FABIAN

Kľúčové slová

single, samostanosť, osamelosť, partnerské vzťahy, manželstvo, rodina.

Abstrakt

Cieľom príspevku je prezentácia názorov osôb žijúcich „single“ na otázky z oblasti manželského a rodinného života a poznanie tých aspektov, ktoré tvoria kvalitu ich života V súčasnosti sme totiž svedkami nezáujmu mladých ľudí o vstup do manželstva. Ide o pohŕdanie touto inštitúciou alebo o jej marginalizáciu ? Vždy ide o experimentovanie. Príspevok pojednáva o psychologických aspektoch životného štýlu „single“ a o stratégiach, ktoré ľudia využívaniu na jeho prekonanie.

Key words

single, independence, loneliness, peer relationships, marriage, family.

Abstract

The aim of the contribution is to present views of people living in "single" on the questions in the field of marriage and family life, and knowledge of those aspects that constitute the quality of their lives. In the present time we are seeing young people to be indifference to marriage. It is a denial of the institution or its marginalization? Always it is any experiment. In this contribution is the psychological aspects of life-style "single" and strategies that people to contact another.

Úvod

V ostatných rokoch vzrástla akceptácia a atraktívnosť tzv. alternatívnych foriem manželského a rodinného života. Jednou z nich je: byť sám, nezávislý, single, teda samostatne žijúca osoba. Najviac takto žijúcich ľudí je v Nemecku - 11 miliónov, vo Francúzsku, cca. 9 miliónov; vo Švajčiarsku polovicu obyvateľstva tvoria „single.“ Aj v Poľsku žije takto asi 5 miliónov Poliakov vo veku od 25 do 40 roku života. Počítajú sa medzi nich nielen slobodní muži a ženy, ale aj rozvedení a vdovci (porov. Ludność, 2003). Do tejto skupiny osôb sa v

tomto článku nezaraďujú tí, ktorí si dobrovoľne zvolili formu zasväteného života - kňazi a rehoľníčky.

1. Charakteristika

Zo sociologického hľadiska sa v tejto súvislosti hovorí o osobách medzi 25 a 55 rokom života, profesionálne nezávislých, bez stáleho partnera a žijúcich vo vlastnej domácnosti (Porov. Szumilas W., 2006). Štatistiky, ktoré hovoria o štruktúre domácností, nás nenechávajú na pochybnostiach – počet osôb žijúcich samostatne rastie. V mestách už dnes každá tretia domácnosť je vedená samostatne žijúcou osobou. Byť sám, nezávislý, single sa stáva čoraz populárnejšou životnou cestou. Je to príležitosť vytvárať rôzne vzťahy a nadväzovať známostí v protiklade ku klasickej rodine. Byť single dnes už prestalo byť stavom, ktorý treba čo najrýchlejšie zmeniť (porov. Chaumier, S., 2007).

Najčastejšie uvádzanými výhodami životného štýlu single sú:

viac voľného času pre seba,

možnosť organizácie života tak, aby sa celý čas niečo dialo,

absencia kontroly zo strany manžela/manželky.

Medzi nevýhody patrí:

čoraz menšie šance na skúsenosť materstva alebo otcovstva,

pociťovanie odlišností pri stretnutiach so známymi, ktorí sú v manželskom zväzku a absencia emocionálnej podpory zo strany blízkej osoby - ženy alebo muža (porov. Zalewska, K., 2005).

2. Príčiny a dôvody

Príčiny a dôvody vzniku spoločenského javu a životného štýlu single sú rôzne. Patria medzi ne kultúrne a ideologické premeny, individualizácia spoločnosti, hospodársko - ekonomický rozvoj, jav neoromantizmu a problémy vo výchove (porov. Tudor – Sandahl T., 2005).

Ak stav „single“ skúmame medzi ženami, zisťujeme, že jednou z príčin je aj emancipácia. Po prvýkrát v dejinách tejto civilizácie ženy majú reálnu šancu prežiť svoj život tak, ako chcú, a nie tak, ako im to niekto nariadi. Nemusia sa s nikým viazať natrvalo a môžu žiť bez stigmy starej dievky, samostatne, nezávisle, za vlastné peniaze a na vlastnom. Kedysi existovalo presvedčenie, že vydať sa je lepšie ako zostať sama: *za akým-takým plotom je lepšie než v otvorenom poli*. Toto porekadlo vystihuje situáciu žien v patriarchálnom systéme,

keď zostať sama, nevydatá bolo pre ňu skutočne najväčším nešťastím (porov. Szkodny – Ciołek D., 1997).

Dnes namiesto toho, samostatne žijúca žena je nezávislou osobou, žijúcou život podľa svojich predstáv. Takáto osoba sa sama, z určitého dôvodu, rozhodla nezaložiť si rodinu. Kedysi vek 25 rokov určoval začiatok starej dievky. Ešte pred sto rokmi žena žila priemerne 50 rokov. Porodenie dieťaťa po tridsiatke bolo riskantné: či ho stihne vychovať? Dnes sa priemerný vek život značne predĺžil - na 79 rokov. Väčšina žien si už nemyslí, že jediným životným poslaním je rodenie detí a služba mužovi, ktorý si ju vybral za ženu. Manželstvo prestalo byť pre ženy jedinou dostupnou šancou sebarealizácie a jediným spôsobom určenia svojho miesta v živote. Nie je tiež jedinou cestou zaistenia si budúcnosti, získania určitého spoločenského statusu (porov. Slany, K., Baszarkiewicz, K., 2004).

Vo farebných časopisoch je čoraz viac článkov o osobách, ktoré žijú single alebo vo voľnom zväzku. Osobám žijúcim samostatne a nezávisle sa s prekvapivou fascináciou venujú televízne seriály: *Denník Bridget Jones, Priatelia, Sex v meste* atď., v ktorých je emancipácia samozrejmosťou.

Ako už bolo vyššie uvedené, byť sám, samostatne žijúcim je umožnené aj hospodárskym blahobytom. V západnej Európe a vo vyspelých krajinách sveta je to v ostatných desaťročiach populárny vzor života. Človek má možnosť zarobiť si na takej úrovni, že dokáže zaplatiť nájomné za byt, stravu, má na dovolenku i na uspokojovanie iných potrieb. Tento jav sa vo veľkej miere dotýka mestského prostredia (porov. Janiszewska D., 2006).

3. Psychologické aspekty

Existujú prieskumy, ktoré prezentujú názory ľudí žijúcich single na manželstvo a rodinu. Po zovšeobecnení by sme dospeli k nasledujúcemu poznaniu. Z psychologického hľadiska najčastejším dôvodom „byť sám“ je nemožnosť nájsť si vhodného partnera. Na druhom mieste je nedostatok viery v seba. Iba nepatrné percento osôb za príčinu života bez partnera považuje duševnú slobodu.

Prieskumy potvrdzujú, že väčšina samostatne bývajúcich ľudí vníma manželstvo z emocionálnej perspektívy. Vyhľadávajú druha, ktorý by chcel s nimi vybudovať spoločenstvo založené na emocionálnych a osobných zväzkoch.

Dôvodom odkladania manželstva a stabilnej rodinny je hľadanie takého partnera, (partnerky) s ktorým by bolo možné nielen uzavrieť manželstvo, ale aj zväzok, ktorý by bol satisfakciou obidvom stranám. Sekundárne sú materiálno-finančné podmienky, ktoré by plnili

stabilizačnú funkciu v mladých manželstvách. Tvrdenie, že uzavretie manželstva sa odkladá kvôli nezamestnanosti prieskumy nepotvrdzujú (porov. Stefańska – Klar, R., 2002).

Osoby preferujúce štýl života single by vo väčšine chceli vytvoriť, vzhľadom na vek a vzdelanie, monogamické manželstvá. Preferujú partnera v tom istom veku ako oni alebo približný vek. Sú tiež prívržencami vzdelanostnej homogamie spolumanželov alebo spolupartnerov. Väčšina žien si želá, aby mal partner vyšší príjem ako ony. Zase pre väčšie percento mužov príjem partnerky nie je rozhodujúci.

Pri výbere partnera, okrem jeho veku, úrovne vzdelania a finančnej situácie, hrajú úlohu aj iné skutočnosti: fyzická príťažlivosť partnera, životná podnikavosť a hospodárnosť. Tomu prikladajú váhu aj muži, aj ženy.

Skoro 70 % skúmaných osôb má názor, že by chceli v budúcnosti uzavrieť manželský zväzok. Ostatní preferujú neformálny zväzok. Od manželstva a partnerského zväzku očakávajú predovšetkým lásku a šťastie. Názory na vernosť, spoločné riešenie problémov a sexuálne uspokojenie sa rôznia podľa toho, či sú za manželstvo alebo uprednostňujú neformálny zväzok - kohabitáciu, konkubinát (porov. Kwak A., 1995).

4. Názory na manželstvo a rodinu

V roku 2007 poľská sociologička Dorota Ruszkiewicz vykonala prieskum ktorého sa zúčastnilo asi 300 respondentov žijúcich single vo veku od 25 - do 50 rokov v meste Łódź a okolí. V prieskume bolo asi 200 žien a 100 mužov. Jej cieľom bolo zistiť kvalitu života skúmaných osôb a ich názory na oblasti manželsko - rodinného života. Výsledky sú zaujímavé:

1. Hodnoty, ktoré osoby žijúce samostatne a nezávisle na rodine vyznávajú sú: zdravie, láska a práca. Samozrejme, že neodmietajú manželskú inštitúciu, ale ani ju neglorifikujú.
2. Časť respondentov v prieskume sa pravidelne stretáva, aspoň už niekoľko týždňov, s osobou ktorá by mohla potenciálne byť budúcim partnerom. Väčšina z nich tieto vzťahy chápe ako možnosť uspokojenia spoločenských potrieb. Pre 1/3 žien dôvodom stretnutí je uspokojovanie emocionálnych potrieb, pre značné percento mužov (73 %) – uspokojovanie sexuálnych potrieb. Manželské plány ma len 5 % žien.
3. Väčšina respondentov – žien a mužov chcú mať v budúcnosti deti a svoju situáciu berú ako prechodnú. Časť respondentov sa nezhoduje s názorom, že poslaním manželstva alebo zväzku je mať deti. Preto tiež deklarovali, že nechcú mať deti, čo neznamená, že

chcú viesť single život. Iba nepatrné percento osôb tvrdí, že chcú mať deti a zostať slobodnou matkou.

4. Čas narodenia dieťaťa - pre jednu tretinu respondentov je závislý od profesionálnej stabilizovanej situácie. Pre ženy je významnou otázka biologického veku. Najmenej uvádzané činitele sú: ukončené vzdelanie a dobré bytové podmienky (porov. Ruszkiewicz, D., 2008).

Rodina má nespochybniteľný význam pre psychologické, sociálne i výchovné zázemie dieťaťa, je prameňom pre pochopenie identity človeka, jeho príslušnosti a stability Rodičia a rodina tvoria základ pre rast a vývoj dieťaťa, čo život single vylučuje (porov. Sedláková, M.- Sedlák, P, 2006).

5. Stratégie pri hľadaní partnera

Z hľadiska stratégie pri hľadaní partnera osôb žijúcich samostatne, prežívania dovoleniek a zvládania pocitu osamelosti sa vo výskume Doroty Ruszkiewicz dospelo k nasledujúcim záverom:

1. Žiadna zo skúmaných osôb nevedie erotický život s náhodnými partnermi. Jedna pätina veriacich a praktizujúcich respondentov, a tak isto veriacich ale nepraktizujúcich, vedie sexuálny život so stálym partnerom, ktorý avšak nie je manželským partnerom. Časť respondentov má príležitostné sexuálne styky, a nepatrné percento praktizuje autoerotické činnosti. Najväčšie percento je v odpovedi: od nejakého času nemám sexuálny život.
2. Spokojnosť v sexuálnej sfére vyjadruje takmer polovica mužov a ¼ žien. Takmer polovica žien v erotickej oblasti svojho života zvolila odpoveď rozhodne negatívnu, t.j. som nespokojná. Dôvodom takého hodnotenia je nedostatok stáleho partnera.
3. Služby zoznamovacej kancelárie využívalo nepatrné percento skúmaných (16 % žien a žiadny muž). Tieto známosti boli krátkodobé a respondentky boli z nich sklamané.
4. Internetové služby pre osamelých sa tešia väčšej popularite než zoznamovacie kancelárie. K vyhľadávaniu partnera vo virtuálnom svete sa priznala 1/3 žien a 12 % mužov. Najväčšie percento skúmaných, ktorí potvrdili používanie internetových stránok sú ľudia s vyšším vzdelaním. Všetky skúmané osoby, ktoré používali internetové stránky na zoznámenie, sa aj stretli s takto spoznanou osobou, no medzi opismi týchto známostí neboli zaznamenané žiadne pozitíva.

5. Najpopulárnejším spôsobom spoznania niekoho je diskotéka. Preto možnosť spoznať zaujímavú osobu na diskotéke vyhľadáva 1/5 skúmaných osôb. Časť osôb, ktoré žijú samostatne nepodniká žiadne úsilie s cieľom spoznania blízkej osoby.
6. Všetky skúmané osoby sa vyjadrili, že udržujú spoločenské kontakty. Najradšej sa stretávajú s rodinou, priateľmi, kamarátmi a kamarátkami. Väčšina respondentov sa stretáva s inými ľuďmi s cieľom výmeny názorov a rozhovorov v príjemnej atmosfére.
7. Absencia partnera zároveň spôsobuje odmietnutie dovolenky, zvlášť pre obyvateľov dedín. Populárnou formou strávenia prázdnin pre skúmaných je cesta so známymi. Nepatrné percento respondentov využíva ponuky cestovných kancelárií a cestujú sami.
8. Skúmané osoby prežívajú svoju samotu rôznym spôsobom. Osoby, ktoré mimoriadne silne pociťujú nedostatok citového zväzku s blízkou osobou, pociťujú smútok a rozhorčenie, často strácajú vieru v zmysel života. Tieto emócie pociťujú častejšie ženy než muži. Časť respondentov vyjadruje postoj „zdanlivého“ zmierenia sa s osudom. Zdanlivého, pretože súčasne má nádej na zmenu svojej životnej situácie. Medzi skúmanými osobami boli aj také, ktoré predstavovali spokojnosť, a dokonca plnú afirmáciu svojej samoty. Hlboká absencia citových zväzkov s partnerom často vykazuje silnú profesionálnu aktivitu (porov. Ruszkiewicz, D., 2008).

6. Nikto nie je radšej sám

Prieskumy vo všeobecnosti ukázali, že prežívanie životného štýlu single je pre mnohých úzkostnou situáciou a „psychicky nekomfortnou“. Mnohí uviedli, že nevýhodou života v samostanosti je absencia citového vzťahu s blízkou osobou a absencia emocionálnej podpory z jej strany. A preto tak veľa respondentov uviedlo, že príčinou ich samostatného života je nemožnosť nájdenia si vhodného partnera alebo partnerky. Nie je to teda dobrovoľná samostatnosť, ale skôr núdza spojená s osamelosťou (porov. Żurek, A., 2006).

Človek je spoločenská bytosť - preto asi nikto nechce byť sám. Ak sa však v médiách prezentuje samostatne žijúca osoba jako vyrovnaná, čiže nie je ani nešťastná, ani nehľadá pomoc u psychoterapeuta, vzniká otázka: klame? Exaktnú odpoveď nevieme, ale veľmi pravdepodobné je, že taká osoba sa proste mýli. V istej etape života ju môže uspokojovať, ba aj tešiť samostatnosť a nezávislosť, ale takýto stav nebude trvať večne. Človek bude starnúť. Zmenia sa jeho očakávania. Iste bude potrebovať niekoho blízkeho. Až vtedy presvedčenie o výhodách samostatného života zmizne (porov. Chominska, L. - Paluch, M., 2008).

Nie je tiež pravdou, že sme sebestační pokiaľ ide o city. Aj osoby introvertné nemôžu vylúčiť potrebu blízkosti. Aj keď samostatné riadenie domácnosti je pozitívnym javom –

mladý človek sa rýchlo učí samostatnosti, overuje sa v nových úlohách – toto predlžovanie stavu single sa môže stať nebezpečným. Život osamote môže v človeku posilniť existujúce obavy pred potenciálnym partnerom. (porov. Šlosár, D., 2007).

Narastajúci počet samotárov svedčí skôr o kríze vzťahu medzi ženou a mužom, o neochote zobrať na seba zodpovednosť za určité rozhodnutia a o povrchnosti i falošnosti medziľudského spoločenstva (porov. Paluch, M, 2007).

Život single je bezpochybne novou formou spoločenského života. Súčasný človek čoraz viac experimentuje so svojou totožnosťou, chce spoznať nové chute života, osvedčiť sa v rôznych rolách. Mení prácu, kruhy známych, záujmy, sťahuje sa do iných miest a štátov. Stabilitu stotožňuje s konzervativizmom, zatvorením sa pred svetom. Je presvedčený, že bez uskutočnenia ďalšej výzvy stratí niečo nezvyčajne dôležité. Pesimistickou stránkou tejto tendencie, ktorá sťažuje budovanie dobrého vzťahu je strach pred definitívnymi rozhodnutiami a neodvolateľným sebaurčením. Možno preto neochotne formalizuje manželstvo a rodičovstvo (porov. Albański, Ł., 2006).

Ľudská prirodzenosť sa však nedá oklamať. Človek je spoločenským tvorom a pre plnosť šťastia mu bude vždy potrebný druhý človek. V single stave nebude život vydarený. Vždy mu bude niekto chýbať. Ak človek má silné obranné mechanizmy: žije tu teraz a často pozerá do hĺbky seba, môže mať ilúziu šťastia. Určite sú takí, ktorí dokážu dlho vydržať bez stáleho partnera, napr. stretávajúc sa s niekým z času na čas. Uspokojujú svoj sexuálny pud alebo potrebu byť v spoločnosti druhej osoby. Majú čas na prácu, preto majú úspechy. To spôsobuje, že pocit osamelosti je na druhom mieste (porov. Paluch, M. - Wyczawski, B., 2008). Po určitom čase si však uvedomia, že takto naozaj marginalizujú morálku a porušujú čestnosť.

Záver

Túžba po partnerstve, priateľstve, manželstve a rodine je hlboko zakorenená v srdci človeka, je darom Božím (porov. Gn 1, 27) a tvorí prirodzenú súčasť ľudského bytia. Preto o módnych výstrelkoch životného štýlu single - napomáhaného mediálnou distribúciou - sa možno oprávnene domnievať, že majú svoju obmedzenú životnosť. Odkedy je svet svetom vždy žili a budú žiť ľudia nielen v manželstve, ale niektorí aj v stave single. To však neznamená, žeby skutočná hodnota manželstva a rodiny bola pred zánikom. Práve naopak, popri alternatívnych formách, ktoré pôsobia jako vírusy, sa čím ďalej tým viac ukazuje, že normálne a zdravé je klasické manželské spolužitie.

Literatúra a pramene

ALBAŃSKI Ł., 2006, Kohabitaca jako zjawisko społeczne. In: J. MAJCHRZYK – MIKUŁA, J.SARAN (red.), Rodzina i jej wartości w wielokulturoym społeczeństwie Europy, Ryki 2006.

CHAUMIER S., 2007, *Razem, lecz osobno,* Warszawa 2007.

CHOMINSKA, L. - PALUCH, M., 2008, *Kwestie spoleczne ludzi starych.* Vybrane zagadnenia. Sanok 2008.

JANISZEWSKA D., 2006. *Single*, „W drodze" 2006, nr 3.

KWAK A., 1995, *Niezamężna kohabitacja jako zjawisko społeczne*, „Studia Socjologiczne" 1995, nr 3 – 4.

LUDNOŚĆ, 2003: *Stan i struktura demograficzno – społeczna* 2002, GUS, Warszawa 2003.

PALUCH, M, 2007, *System wartosci polskiej i slowackiej mlodezy akademickej w kontekscie tozsamosci europejskiej*. Ružomberok 2007.

PALUCH, M. - WYCZAWSKI, B., 2008, *Z problemow pedagogiki i mysli filozoficznej. Szkice, rozprawy, interpretacje.* Sanok 2008.

RUSZKIEWICZ, D., 2008, *Život osamote-útek od rodiny či znamenie našich čias?* Habilitačná práca. Ružomberok 2008.

SEDLÁKOVÁ, M.- SEDLÁK. P, 2006, Náhradné rodičovstvo – pomoc ohrozeným a opusteným deťom. In : Zdravotníctvo a sociálna práca. Bratislava, Sapientia 2006, s. 62.

SLANY K., BASZARKIEWICZ K., 2004, *Socjodemograficzny obraz związków partnerskich w Polsce*, „Małżeństwo i Rodzina" 2004, nr 4.

STEFAŃSKA – KLAR R., 2002, *Z psychologii samotności*, „Psychologia i Rzeczywistość" 2002, nr 2.

SZKODNY – CIOŁEK D., 1997, Wpływ restrukturyzacji na decyzje kobiet w życiu zawodowym. In: K. FALISZEK, E. MC LEAN PETRAS, K. WÓDZ (red.), Kobiety wobec przemian okresu transformacji, Katowice 1997.

SZUMILAS W., 2006, *Alternatywne formy życia rodzinnego. Nowe wyzwania wobec polityki społecznej.* In: E. TRAFIAŁEK (red.), *Nowe zadania polityki społecznej. Patologiei dysfunkcje wybranych obszarów życia społecznego*, Tarnobrzeg 2006.

ŠLOSÁR D.,2007, Kríza rodiny. In. Problémy sučasnej rodiny. Zborník referátov z medzinárodnej konferencie Košice 2007.

TUDOR – SANDAHL T., 2005, *Verabredung mit mir selbst*, Freiburg im Breisgau 2005.

ZALEWSKA, K., 2005, *Singlowanie z wyboru. Singiel – moda, powołanie czy choroba?*, „List" 2005, nr 10.

ŻUREK A., 2006, Orientacja na małżeństwo młodych singli. In: A. MICHALSKA (red.), Rocznik socjologii rodziny. Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej, tom XVII, Poznań 2006.

Kontakt

Mons. Anton Fabian, Prof. ThDr. JCDr. PhD
katedra sociálnej práce na Filozofickej fakulte UPJŠ Košice
040 01 Košice, Popradská 66
fabian.anton@rimkat.sk